

Valuutalla omassa maassa

Markka puhutti kansalaisia lähes loputtomiin 2000-luvun kynnyksellä. Pahimmat povasivat itsehallinnon menetystä, kun Suomi luopuu omasta rahasta. Lausahduksistaan tunnetuksi tullut poliitikko Paavo Väyrynen (kesk.) äityi jopa vaatimaan, että käytöstä poistetut markat ja pennit varastoidaan, jotta maallamme on mahdollisuus palata vanhaan valuuttaan Euroopan hajaannukseen johtavan kriisin varalta. Joidenkin mielestä olisi riittänyt, että valtioiden välinen maksuliikenne olisi saatettu yhteisen valuuttayksikön piiriin ja yksityishenkilöt olisivat maksaneet omilla rahayksiköillä ostoksiaan. Euro on kuitenkin tullut ja nurisivat on vaiennettu. Mutta miten raha on meitä ennen puhuttanut?

Hopeamarkka

Vuonna 1860 Suomi, silloinen Venäjän suuriruhtinaskunta, sai ensimmäisen kerran historiansa aikana oman rahan. Asiaan vaikutti omalla herkeämättömällä tavallaan J. V. Snellman. Rahayksikön nimeksi otettiin markka ja se jaettiin 100 penniin. Suomen rahan nimestä käytiin aikalaisten kesken vilkas keskustelu Suomettaressa ja Helsingfors Tidningarissa. Nimeksi ehdotettiin taaleria, oravaa, sataikkoa, heljoa, helkkaa, suomaa, valiota, julkiota ja kaunia. Markka-nimen valintaan vaikutti voimakkaasti Elias Lönnrot.

Markka on vanha pohjoiseurooppalainen rahan nimitys. Raha sidottiin hopeakantaan ja se vastasi silloista neljännesruplaa arvoltaan. Ruotsi-Suomessa oli käytetty markkoja vuoteen 1776 saakka. Vuonna 1860 markka-nimitys ei ollut missään muualla käytössä. Saksan markka tuli maksuvälineeksi kymmenen vuotta myöhemmin.

Riksi vai nykymarkka?

Vuonna 1878 markka sidottiin kultakantaan, josta luovuttiin vasta 1931. Raskaat sotavuodet rasittivat valtiontaloutta merkittävästi. Säädettiin laki, jolla valtio sai luvan säännöstellä rahan hallussapitoa ja määrätä setelit leikattavaksi 1.1.1946. Tämä tarkoitti, että valtio otti kansalaisilta pakkolainaa.

Leikattujen seteleiden oikeat puoliskot oli vietävä pankkiin. Vasemmat puoliskot soveltuivat maksuvälineiksi helmikuun puoliväliin saakka, jolloin ne vaihdettiin uudentyyppisiin rahoihin. Toimenpide ei kuitenkaan hillinnyt inflaatiota ja lainaksi saatu summa oli hieman alle puolet valtion koko lainanotosta vuonna 1946. Kansalaisten lainalle oli sovittu nimellinen kahden prosentin korko. Ensimmäiset lainaerät valtio maksoi takaisin jo saman vuoden heinäkuussa.

Vuonna 1951 Suomen Pankki ehdotti, että Suomen rahaksi otettaisiin riksi. Riksi olisi ollut arvoltaan 100 markkaa. Nimi perustui Ruotsin vallan aikaiseen riikintaaleriin, eikä siitä syystä saanut kannatusta palkkivaltuustossa. Kymmenen vuotta myöhemmin rahauudistus otettiin uudestaan esille ja toteutettiin vuoden 1963 alusta. Tuolloin käyttöön tuli sataa entistä markkaa vastaava nykymarkka. Vanhat markat muuttuivat penneiksi.

Nykymarkan perusta sidottiin kultaan. Vuonna 1977 markka sai tunnusluvut valuuttaindeksistä, joka osoitti Suomen ulkomaankaupan kannalta tärkeiden valuuttakurssien keskinäiset muutokset. Suomen siirtyessä euroon vuonna 2002 kelpasi markka maksuvälineenä helmikuun loppuun. Suomen Pankki vaihtaa markkoja euroiksi vuoteen 2012 saakka.

Iris Haikonen 8/2005